

พฤติกรรมรังแกกันและรูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น* BULLYING AND COPING STYLES IN JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS

พนิดา บุตรจันทร์, พย.บ. (Panida Bootjun, B.N.S.) **

ทัศนา ทวีคูณ, RN, Ph.D. (Tusana Thaweekoon, RN, Ph.D.) ***

Abstract

Objective: To compare coping styles among four bullying groups including the victim group, the bully group, the bully/victim group and the non-involved group in junior high school students.

Methods: The samples were 391 Grade 7-9 students who were studying at two schools in Phetchaburi province. The research instruments consisted of the general information questionnaire, the Revised Olweus Bully Victim Questionnaire and Self-Report Coping Measure. Data were analyzed using descriptive statistics and One-way Analysis of Variance.

Results: The results showed that the mean scores of each coping style among 4 groups of bullying behaviors were statistically and

significantly different. Bully/victim group and victim group tended to cope using more Avoidance strategies (Distancing, Internalizing, and Externalizing) and Approach strategies (Self-Reliance/Problem-Solving and Seeking Social Support) than Bully group and Non-involved group.

Conclusion: Nurses and other health care professionals who are responsible for mental health services of school children could apply the results of this study to promote effective coping styles among children depending on the type of bullying behavior they experienced.

Keywords: Bullying, Student, Adolescents, Coping styles

*วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Thesis, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University)

** นักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Student, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University)

***Corresponding author, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (Corresponding author, Assistant Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University), Email: tusana.tha@mahidol.edu

วันที่รับ (received) 2 มีนาคม 2561 วันที่แก้ไข (revised) 10 พฤษภาคม 2561 วันที่ตอบรับ (accepted) 14 มิถุนายน 61

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อเปรียบเทียบการเผชิญปัญหาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน

วิธีการศึกษา: กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 391 คน จาก 2 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามพฤติกรรมรังแกกัน และแบบสอบถามการเผชิญปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมี 1 ตัวแปร

ผลการศึกษา: ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการเผชิญปัญหาแต่ละรูปแบบ ในแต่ละกลุ่มของพฤติกรรมรังแกกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มผู้ถูกรังแกมีแนวโน้มที่จะใช้การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหา (แบบหลีกเลี่ยงปัญหา แบบเก็บกดไว้ภายใน และแบบโต้ตอบกลับ) และการเผชิญปัญหาแบบเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหา (แบบมุ่งจัดการกับปัญหา และแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม) มากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่น และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน

สรุป: พยาบาลและบุคลากรด้านสุขภาพที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านสุขภาพจิตของนักเรียนสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ในการส่งเสริมให้นักเรียนมีการเผชิญปัญหาที่มีประสิทธิภาพเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มที่ประสบปัญหาพฤติกรรมรังแกกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมรังแกกัน นักเรียน วัยรุ่น การเผชิญปัญหา

ความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมรังแกกัน (bullying) เป็นการกระทำของบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่าย โดยผู้รังแกแสดงอำนาจเหนือผู้ถูกรังแก โดยใช้คำพูดเสียดสี คำว่า ถากถาง ประจาน ทำร้ายร่างกายและทรัพย์สิน ส่งผลให้ผู้ถูกรังแกเกิดความกลัว ได้รับความเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กระทำต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน (สมบัติตาปัญญา, 2549) พฤติกรรมรังแกกันครอบคลุมหลายรูปแบบ ได้แก่ การชกเตะ ตบตี ทูบ ช่วน ผลักแรง ๆ ทำร้ายร่างกายด้วยวิธีอื่น ๆ ขังไว้ในห้องหรือจำกัดการเคลื่อนไหว การใช้คำพูดที่ทำร้ายจิตใจ ล้อเลียน การเพิกเฉย ละเลยไม่สนใจคิดกันไม่ให้เข้ากลุ่มเพื่อน หรือแกล้ง ลืมโดยมีเจตนาไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และการปล่อยข่าวลือที่ทำให้เสียหาย หรือสร้างเรื่องโกหกที่ทำให้คนอื่นไม่ชอบ ไม่อยากคบ (Olweus, 1996a)

พฤติกรรมรังแกกันสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามประสบการณ์การรังแก ได้แก่ กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น (Bully group) กลุ่มผู้ถูกรังแก (Victim group) กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก (Bully/Victim group) และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน (Non-involved group) (ชุตินาต ศักรินทร์กุล และอลิสสา วัชรสินธุ, 2557) พฤติกรรมรังแกกัน ถือเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เกิดความเครียด กังวล หวาดกลัว ทำให้กลุ่มดังกล่าวต้องแสวงหาวิธีเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อขจัดปัญหานั้นให้หมดไป การเผชิญปัญหา เป็นการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจาก

ทั้งภายในและภายนอกตนเอง โดยที่บุคคลที่เผชิญกับปัญหาประเมินว่าเป็นการคุกคามหรือเกินกว่าความสามารถที่ตนเองจะรับได้ โดยเป็นความพยายามในลักษณะที่มุ่งแก้ปัญหาและปรับอารมณ์ (Lazarus & Folkman, 1984) เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน วัยรุ่นจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาหลายวิธี (Naylor, Cowie, & del Rey, 2001) โดยอาจใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา เมื่อเกิดสถานการณ์รังแกกัน ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จะมีการมองหาวิธีการแก้ปัญหาแบบต่าง ๆ เช่น พยายามอยู่ใกล้ ๆ เพื่อนสนิท พยายามไม่เข้าไปในที่ ๆ เสี่ยงต่อการถูกรังแก บอกความต้องการของตัวเองอย่างชัดเจน เช่น หยุด ไม่ชอบ หรือ ขู่ว่าจะบอกผู้ใหญ่ หรือทำความเข้าใจว่าทำไมเหตุการณ์นี้ต้องเกิดกับตนเอง (ชิดารัตน์ ปุระณะชัยคีรี, สิริรัตดาปัญญภาส และจิตวี แก้วพรสวรรค์, 2558) การที่ผู้อยู่ในสถานการณ์รังแกกันใช้วิธีเผชิญปัญหาแบบมองหาวิธีการแก้ปัญหา จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตมากกว่าใช้วิธีเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นใช้อารมณ์ (Baldry & Farrington, 2005) นอกจากนี้เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน วัยรุ่นอาจจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม โดยผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จะมีการบอกหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น ผู้ปกครอง ครู เพื่อน (ชิดารัตน์ ปุระณะชัยคีรี และคณะ, 2558) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผู้ถูกรังแกที่มีแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ดี เช่น มีพ่อแม่ เพื่อน และครูคอยให้คำปรึกษา จะสามารถปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี (Demaray & Malecki, 2003) ในทางตรงกันข้าม หากผู้ที่ถูกรังแกมีแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ไม่ดี ไม่มีพ่อแม่ ครู หรือเพื่อนให้

คำปรึกษา อาจทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต หรือมีความคิดฆ่าตัวตายได้ และมีแนวโน้มที่จะถูกรังแกต่อไป (Davidson & Demaray, 2007; Hunter & Borg, 2006) นอกจากนี้ในกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น หากรับรู้ว่ามีเพื่อนมากกว่าคนที่เป็นผู้ถูกรังแก หรือผู้ที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแก พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้รังแกผู้อื่นต่อไป (Davidson & Demaray, 2007)

รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง เป็นรูปแบบการเผชิญปัญหารูปแบบหนึ่งที่วัยรุ่นใช้เมื่อมีสถานการณ์รังแกกัน โดยผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จะพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น พยายามลืมเพื่อหลีกเลี่ยงจากเหตุการณ์การถูกรังแก (ชิดารัตน์ ปุระณะชัยคีรี และคณะ, 2558) กลุ่มผู้ถูกรังแกที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง พยายามลืมไม่นึกถึงเหตุการณ์เป็นประจำจะส่งผลให้มีความเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำและเกิดภาวะซึมเศร้าขึ้นได้ (Baldry & Farrington, 2005; Becker-Weidman, Jacobs, Reinecke, Silva, & March, 2010) กลุ่มผู้ถูกรังแกที่ถูกรังแกซ้ำ ๆ เป็นเวลานาน มีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง ปัญหามากขึ้น (Hunter & Boyle, 2004; Lodge & Feldman, 2007) เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน วัยรุ่นอาจใช้การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน ซึ่งผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์รังแกกันจะมีความกังวล หงุดหงิด หรือร้องไห้รู้สึกคับข้องใจว่าไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ (ชิดารัตน์ ปุระณะชัยคีรี และคณะ, 2558) ผู้ถูกรังแกที่ใช้การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในอยู่เสมอ จะทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา เช่น ภาวะซึมเศร้า และเกิดความคิดฆ่าตัวตายได้ (Pranjic & Bajraktarevic, 2010) ส่วนการเผชิญ

ปัญหาแบบโต้ตอบกลับ เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จะมีการโต้ตอบกลับด้วย การตะโกนด่าว่าเสียงดัง หรือการกระทำกลับทางร่างกาย (ชิคาริตัน ปุระณะชัยคีรี และคณะ, 2558) ผู้ที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแกที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับ จะได้รับการยอมรับจากสังคมลดลง และรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Austin & Joseph, 1996) มีความเสี่ยงสูงที่จะมีปัญหาสุขภาพจิต (Cheng-Fang, Tai-Ling, Pinchen, & Huei-Fan, 2015) จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา สรุปได้ว่า เมื่อมีพฤติกรรมรังแกกันเกิดขึ้น วัยรุ่นจะใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้ามีการใช้วิธีการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม อาจมีปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวชตามมาได้

จากการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน วัยรุ่นจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน ในต่างประเทศ การศึกษาเปรียบเทียบการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาของกลุ่มผู้ถูกรังแก ผู้รังแกผู้อื่น ผู้เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแกและผู้ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ยังมีจำนวนน้อย ส่วนในประเทศไทย ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีแต่การศึกษาดังกล่าวในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการเผชิญปัญหาเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาใช้พัฒนาโปรแกรมการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการเผชิญปัญหาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนกลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน มีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิด ตามแนวคิดของ รอทและโคเฮน (Roth & Cohen, 1986) ที่เรียกว่า Approach/Avoidance model ซึ่งรูปแบบของการเผชิญปัญหาสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) การเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหา (Approach strategies) เป็นการเผชิญปัญหาโดยการดำเนินการหาวิธีการแก้ไขปัญหา วางแผนแก้ไขปัญหา ลงมือแก้ไขปัญหา และการหาแหล่งสนับสนุนสนับสนุนทางสังคม เพื่อแก้ไข จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป และ 2) การหลีกเลี่ยงการแก้ไขปัญหา (Avoidance strategies) เป็นการเผชิญปัญหาที่ช่วยให้บุคคลที่มีปัญหาลดความตึงเครียดลง แต่สาเหตุของปัญหายังคงอยู่ยังไม่ได้รับการแก้ไขหรือจัดการให้หมดไป ต่อมาคูเซย์และคูโบว์ (Causey & Dubow, 1992) ได้นำเอาแนวคิดของโรทและโคเฮน (Roth & Cohen, 1986) มาใช้ในการจัดกลุ่มการเผชิญปัญหารูปแบบต่างๆ โดยการเผชิญปัญหา

แบบการเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหา ประกอบด้วย การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา (Problem-Solving) และแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม (Seeking Social Support) ส่วนการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหา ประกอบด้วย การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง (Distancing) แบบเก็บกดไว้ภายใน (Internalizing) และแบบโต้ตอบกลับ (Externalizing)

เมื่อเกิดพฤติกรรมรังเกียจกัน บุคคลที่เกี่ยวข้อง แต่ละกลุ่มจะมีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้ การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า กลุ่มผู้ถูกรังแกมักใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาต่ำ (Bijttebier & Vertommen, 1998) ในขณะที่บางการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน ใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาไม่แตกต่างกัน (Kristensen & Smith, 2003) การเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า กลุ่มผู้ถูกรังแกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม มากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน (Andreou, 2001; Kanetsuna, Smith, & Morita, 2006; Kristensen & Smith, 2003) และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน มีการบอกหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น มากกว่ากลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น และกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก (Demaray & Malecki, 2003; Holt & Espelage, 2007) การเผชิญปัญหาแบบ

หลีกเลี่ยงนี้ จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีการใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงนี้มากกว่ากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น และกลุ่มผู้ถูกรังแก (Kristensen & Smith, 2003) การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า กลุ่มผู้ถูกรังแกมักใช้การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในมากที่สุด (Bijttebier & Vertommen, 1998) ในขณะที่บางการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน ใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในไม่แตกต่างกัน (Kristensen & Smith, 2003) และ การเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับ จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า กลุ่มผู้เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแกมักใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับมากกว่ากลุ่มผู้ถูกรังแก ผู้รังแกผู้อื่น และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน (Bijttebier & Vertommen, 1998; Kristensen & Smith, 2003; Olafsen & Viemero, 2000)

จากการทบทวนการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาเปรียบเทียบการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกกันในกลุ่มต่าง ๆ ยังมีจำนวนน้อย และผลการศึกษายังไม่เป็นที่แน่ชัดในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพื่อยืนยันผลการศึกษามาก่อนหน้านี้ โดยศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเผชิญปัญหาในกลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการเผชิญปัญหา ในกลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกและกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ปีการศึกษา 2558 เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ใน 2 โรงเรียนในจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง

การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้หลัก power analysis ของโคเฮน (Cohen, 1988) ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนด ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .17 ค่าอำนาจการทดสอบ (Power) เท่ากับ .80 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ .05 จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power (Erdfelder, Faul, & Buchner, 1996) ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมี 1 ตัวแปร (One-way analysis of variance) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 ราย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการสูญหายและความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 5 สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 403 ราย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มอำเภอในเขตจังหวัดหนึ่งในภาคกลางจากทั้งหมด 8 อำเภอ สุ่มมาจำนวน 2 อำเภอ สุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจาก 2 อำเภอ สุ่มมาอำเภอละ 1 โรงเรียน สุ่มชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ในแต่ละโรงเรียนโดยสุ่มมาชั้นปีละ 2 ห้อง รวมนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยจำนวนทั้งหมด

410 คน โดยที่มีนักเรียนตอบแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 391 คน ซึ่งเพียงพอตาม การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในข้างต้น

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงสิทธิและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิจัยครั้งนี้เมื่อผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ยื่นเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขั้นตอนการวิจัย และขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยในนักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้รับการอนุญาตแล้วผู้วิจัยจึงพบนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือและขออนุญาตผู้ปกครองในการเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงานวิจัยทุกคนต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับใด ๆ ทั้งสิ้น และสามารถออกจากงานวิจัยได้ตลอดเวลาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องการ ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อการเรียน ทั้งสิ้น โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเป็นความลับโดยไม่มีการแจ้งชื่อผู้ให้ข้อมูลและนำเสนอผลงานวิจัยในภาพรวม และเมื่อกลุ่มตัวอย่างสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยผู้วิจัยขอให้กลุ่มตัวอย่างนำหนังสือยินยอมเข้าร่วมงานวิจัยให้ปกครองลงลายมือชื่อไว้ในหนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พัฒนาโดยผู้วิจัยจากการทบทวนวรรณกรรม เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา เกรดเฉลี่ย สถานภาพสมรสของบิดามารดา บุคคลที่ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ด้วย และบรรยากาศในครอบครัว

2. แบบสอบถามพฤติกรรมรังแกกัน พัฒนาโดยโอลเวอัส (Olweus, 1996b) แปลเป็นภาษาไทยโดย สมบัติ ตาปัญญา (2549) มีข้อคำถามทั้งหมด 39 ข้อ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกเฉพาะข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมรังแกกัน จำนวน 18 ข้อ แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับความถี่ในการถูกรังแกรูปแบบต่าง ๆ ในช่วง 2-3 เดือนที่ผ่านมา จำนวน 9 ข้อ และส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรังแกผู้อื่นรูปแบบต่าง ๆ จำนวน 9 ข้อ โดยตัวเลือกในแต่ละข้อแบ่งตามความถี่ออกเป็น 5 ระดับ คือ ไม่เคยเกิดเหตุการณ์รังแกกันขึ้นเลยใน 2 - 3 เดือนที่ผ่านมา เคยเกิดขึ้น 1 - 2 ครั้งเท่านั้น เกิดขึ้นเดือนละ 2 - 3 ครั้ง เกิดขึ้นสัปดาห์ละครั้ง และเกิดขึ้นสัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง ในการศึกษาครั้งนี้ ความถี่ที่เกิดขึ้นเดือนละ 2 - 3 ครั้งขึ้นไปถือว่าเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ผลรวมของข้อคำถามเกี่ยวกับการถูกรังแกและการรังแกผู้อื่นนำมาจัดกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ถูกรังแก คือกลุ่มที่ตอบว่าเคยถูกรังแกเท่านั้น 2) กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น คือกลุ่มที่ตอบว่ารังแกผู้อื่นเท่านั้น 3) กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก คือกลุ่มที่ตอบว่าถูกรังแกและรังแกผู้อื่น และ 4) กลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน คือกลุ่มที่ตอบว่าไม่ถูกรังแกและไม่รังแกผู้อื่น

3. แบบสอบถามการเผชิญปัญหา (Self-Report Coping Measure: SCRM) พัฒนาโดย Causey & Dubow (1992) แปลเป็นภาษาไทยโดยทัศนาศ ทวีคุณ มีข้อคำถามเกี่ยวกับวิธีการเผชิญปัญหา 34 ข้อ แบ่งวิธีในการเผชิญปัญหาออกเป็น 5 แบบได้แก่ 1) แบบมุ่งจัดการกับปัญหา มีข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ 2) แบบหลีกเลี่ยง มีข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ 3) แบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม มีข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ 4) แบบเก็บกดไว้ภายใน มีข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ และ 5) แบบโต้ตอบกลับ มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ การให้คะแนน เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ คือ ไม่ทำเลย ทำนาน ๆ ครั้ง ทำบางครั้ง ทำบ่อยครั้ง และทำเป็นประจำการแปลผลคิดค่าคะแนนรวมในแต่ละรูปแบบ ถ้ามีค่าคะแนนรวมมาก หมายถึงมีการใช้การเผชิญปัญหาในรูปแบบนั้น ๆ บ่อยครั้ง ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง จำนวน 391 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค แยกเป็นรายด้าน คือแบบมุ่งจัดการกับปัญหาเท่ากับ .81 แบบหลีกเลี่ยงเท่ากับ .84 แบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเท่ากับ .80 แบบเก็บกดไว้ภายในเท่ากับ .80 และแบบโต้ตอบกลับเท่ากับ .85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุมัติการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดลแล้วผู้วิจัยทำหน้าที่ขออนุญาตทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ยื่นเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียน

2. เมื่อได้รับอนุญาตในการเข้าเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้องเพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและขออนุญาตอาจารย์เข้าพบนักเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์แนวทางการวิจัยสิทธิของกลุ่มตัวอย่างและนำหนังสือการขออนุญาตผู้ปกครองเข้าร่วมในการวิจัยไปให้ผู้ปกครองลงชื่อยินยอม

3. ประสานงานกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันและเวลาที่กำหนดด้วยตนเอง ในการตอบแบบสอบถามใช้เวลาประมาณ 30 นาที และเมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามเสร็จให้นำแบบสอบถามใส่ในกล่องปิดผนึกที่ผู้วิจัยเตรียมไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติและใช้สถิติบรรยายได้แก่การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมี 1 ตัวแปร (One-way analysis of variance) และใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีพฤติกรรมรังแกกัน ซึ่งจากการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่า เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ One-way analysis of variance

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 391 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 60 และเพศชายร้อยละ 40 ส่วนใหญ่มี อายุ 14 ปี (ร้อยละ 33) ผลการเรียนอยู่ในช่วง 2.00-2.99 (ร้อยละ 52.17) อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา (ร้อยละ 63.17) บรรยายกาศในครอบครัวรักใคร่กลมเกลียว (ร้อยละ 66.24) และสถานภาพสมรสของบิดามารดา อยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 64.45)

การเกิดพฤติกรรมรังแกกัน

กลุ่มตัวอย่างจำแนกออกเป็นกลุ่มตามการมีประสบการณ์พฤติกรรมรังแกกัน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน พบว่า กลุ่มผู้ถูกรังแก (ร้อยละ 35.29) และกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก (ร้อยละ 35.04) พฤติกรรมรังแกกันเกิดใกล้เคียงกันเมื่อพิจารณาตามประสบการณ์พฤติกรรมรังแกกันแยกตามเพศ โดยนักเรียนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน พบว่า เพศชาย (ร้อยละ 83.12) เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 69.20)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาระหว่าง 4 กลุ่มตามการมีประสบการณ์พฤติกรรมรังแกกันพบว่า คะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาของกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,387} = 2.900, p = .035$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาระหว่างกลุ่มด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) (n = 391)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p - value
ระหว่างกลุ่ม (Between group)	367.395	3	122.465	2.900	.035
ภายในกลุ่ม (Within group)	16344.912	387	42.235		
รวม	16712.307	390			

ผลการเปรียบเทียบพบว่าคุณพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้สร้างแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหามากกว่ากลุ่มผู้สร้างแกผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .003$) กลุ่มผู้ถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหามากกว่ากลุ่มผู้สร้างแกผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .008$) และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันมีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหามากกว่ากลุ่มผู้สร้างแกผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .009$)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงนี้ระหว่างกลุ่มพบว่า คะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงนี้ระหว่างกลุ่มผู้สร้างแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มที่เป็นทั้งผู้สร้างแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,387} = 3.879, p = .009$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงนี้ระหว่างกลุ่มด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) (n = 391)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p - value
ระหว่างกลุ่ม (Between group)	281.148	3	93.716	3.879	.009
ภายในกลุ่ม (Within group)	9349.123	387	24.158		
รวม	9630.271	390			

ผลการเปรียบเทียบพบว่าคุณพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้สร้างแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงนี้ มากกว่ากลุ่มผู้สร้างแกผู้อื่น และมากกว่ากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .009$ และ $p = .009$ ตามลำดับ) และนักเรียนกลุ่มผู้ถูกรังแกมีการเผชิญ

ปัญหาแบบหลีกเลี่ยงนี้ มากกว่ากลุ่มผู้สร้างแกผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .033$)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบแสวงหา

การสนับสนุนทางสังคมระหว่างกลุ่มพบว่าคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมระหว่างกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,387} = 2.642$, $p = .049$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมระหว่างกลุ่มด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ($n = 391$)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p - value
ระหว่างกลุ่ม (Between group)	295.577	3	98.526	2.642	.049
ภายในกลุ่ม (Within group)	14432.295	387	37.293		
รวม	14727.872	390			

ผลการเปรียบเทียบพหุคูณพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็นผู้ถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม มากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .012$) และนักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมมากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .015$)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในระหว่างกลุ่มพบว่า คะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในระหว่างกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกและกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,387} = 3.720$, $p = .012$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในระหว่างกลุ่มด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) ($n = 391$)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p - value
ระหว่างกลุ่ม (Between group)	292.908	3	97.636	3.720	.012
ภายในกลุ่ม (Within group)	10157.353	387	26.246		
รวม	10450.261	390			

ผลการเปรียบเทียบพบว่าคุณพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในมากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่น และมากกว่ากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .003$ และ $p = .042$ ตามลำดับ) และนักเรียนกลุ่มผู้ถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในมากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .035$)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับระหว่างกลุ่มพบว่า คะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับระหว่างกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F_{3,387} = 6.102, p = .000$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับระหว่างกลุ่มด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ($n = 391$)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p - value
ระหว่างกลุ่ม (Between group)	176.033	3	58.678	6.102	.000
ภายในกลุ่ม (Within group)	3721.363	387	9.616		
รวม	3897.396	390			

ผลการเปรียบเทียบพบว่าคุณพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มผู้ถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับมากกว่ากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .000$ และ $p = .007$ ตามลำดับ)

การอภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหามากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม

รังแกกัน อาจเนื่องมาจากผู้ที่เป็นทั้งผู้ถูกรังแกและรังแกผู้อื่นมีลักษณะของผู้ถูกรังแกและเคยมีประสบการณ์การรังแกผู้อื่นด้วย ซึ่งลักษณะของผู้ถูกรังแกคือ จะเป็นบุคคลที่ถูกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามากระทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นเวลานาน (สมบัติ ตาปัญญา, 2549) หากบุคคลใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาจะไม่เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพจิต ในทางตรงข้ามหากเกิดปัญหาขึ้นแล้วไม่พยายามที่จะแก้ปัญหาก็จะทำให้บุคคลนั้นเกิดปัญหาซึมเศร้าได้ (Becker-Weidman et al., 2010) การใช้วิธีเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาจะช่วยป้องกันให้เกิดผลกระทบเชิงลบมากกว่าการใช้วิธีเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นใช้อารมณ์ (Baldry & Farrington, 2005)

พยายามคิดหาวิธีไม่ให้เกิดการรังแกอีกครั้งหรือลดความรุนแรงของพฤติกรรมกรังแก ซึ่งต่างจากกลุ่มผู้รังแกผู้อื่นซึ่งเป็นกลุ่มที่มักใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา (เกษตรชัย และหิม, 2556) ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ได้ทำให้ปัญหาพฤติกรรมรุนแรงยุติหรือลดลงแต่อาจจะทำให้เกิดรุนแรงมากขึ้น ซึ่งการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาที่นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ใช้ เช่น การพยายามหยุดเหตุการณ์ขู่ว่าจะบอกผู้ใหญ่ เป็นต้น อาจเป็นการหยุดพฤติกรรมรังแกกันหรือช่วยลดปัญหาพฤติกรรมรังแกกันได้ การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาถือเป็นวิธีการเผชิญปัญหาที่มีประสิทธิภาพ (Frydenberg & Lewis, 1997)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มนักเรียนที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก ใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงมากกว่ากลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแกและกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน อาจเนื่องมาจากผู้ที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก เคยมีประสบการณ์ทั้งการถูกรังแกและรังแกผู้อื่น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นผู้ถูกรังแกมักใช้วิธีเผชิญปัญหาโดยการหลีกเลี่ยง หลีกเลี่ยงปัญหา (Lodge & Feldman, 2007) ซึ่งส่วนใหญ่จะทำให้ผู้ถูกรังแกเกิดปัญหาซึมเศร้าตามมา (Becker-Weidman et al., 2010) ผู้ถูกรังแกที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบหลีกเลี่ยง พยายามลืมไม่นึกถึงเหตุการณ์เป็นประจำ ส่งผลให้ผู้ถูกรังแกมีความเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำและเกิดภาวะซึมเศร้าขึ้น (Baldry & Farrington, 2005) ผู้ถูกรังแกมักมีทักษะทางสังคมต่ำ มีปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ชอบอยู่คนเดียว มีเพื่อนน้อย ชอบเก็บตัวขาดทักษะในการป้องกันตนเองจากการถูกรังแก

(เกษตรชัย และหิม, 2556; ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน และพัชรินทร์ อรุณเรือง, 2556) เมื่อถูกรังแกไม่กล้าตอบโต้หรือบอกคนอื่นเพราะกลัวว่าจะถูกรังแกอีก (เกษตรชัยและหิม, 2556) จึงพยายามไม่สนใจไม่ใส่ใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น พยายามลืมเพื่อหลีกเลี่ยงจากเหตุการณ์การถูกรังแก อาจหยุดเหตุการณ์ได้ชั่วคราวเท่านั้น แต่ปัญหาการรังแกยังคงอยู่ ซึ่งเมื่อผู้ถูกรังแกโดนรังแกซ้ำ ๆ เป็นเวลานานจะส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ โดยทำให้สูญเสียความมั่นใจ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง (Cassidy & Taylor, 2005) มักแยกตัวจากเพื่อน มองโลกในแง่ร้าย และมีความรู้สึกโกรธแค้น พยายามหาวิธีตอบโต้ที่รุนแรงเพื่อเป็นการแก้แค้น (พูนสวัสดิ์ สุขดี, 2548) ส่งผลให้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันรุนแรงมากขึ้น การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง โดยการพยายามลืมหรือไม่คิดถึงการถูกรังแก เป็นการเผชิญปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Frydenberg & Lewis, 1997)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็นผู้ถูกรังแกและนักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก มีการเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมมากกว่านักเรียนกลุ่มที่รังแกผู้อื่น และไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน อาจเนื่องมาจากผู้ที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก เคยมีประสบการณ์ทั้งการถูกรังแกและรังแกผู้อื่น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นผู้ถูกรังแกมักมองหาบุคคลอื่นช่วยเหลือการที่มีแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ดีเช่น มีพ่อ แม่ มีเพื่อนดี มีครูคอยให้คำปรึกษา มีความสำคัญกับผู้ถูกรังแกเมื่อเกิดปัญหาพฤติกรรมรังแกกันขึ้น (Demaray & Malecki, 2003; Holt & Espelage, 2007) ในทางตรงกันข้าม หากวัยรุ่นที่ถูกรังแกขาด

แหล่งสนับสนุนที่ดี ไม่มีพ่อแม่ ครู หรือเพื่อนให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง อาจเกิดปัญหาสุขภาพจิต หรือมีความคิดฆ่าตัวตายตามมาได้ (Davidson & Demaray, 2007) สำหรับผู้รังแกผู้อื่น หากรับรู้ว่ามีเพื่อนมากกว่าคนที่เป็ นผู้ถูกรังแก หรือผู้ที่เป็ นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแก จะมีแนวโน้มเป็ นผู้รังแกผู้อื่นต่อไป (Davidson & Demaray, 2007) ในขณะที่ผู้ถูกรังแก หากไม่แสวงหาแหล่งสนับสนุนให้การช่วยเหลือ หรือมีแหล่งสนับสนุนที่ไม่ดี จะตกเป็ นผู้ถูกรังแกต่อไป (Hunter & Borg, 2006) การเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม โดยการบอกหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็ นการเผชิญปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เป็ นการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมรังแกให้หมดไป (Frydenberg & Lewis, 1997)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน

ผลการศึกษาคั้งนี้พบว่านักเรียนกลุ่มที่เป็ นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน มีความกังวล มากกว่า กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกั บพฤติกรรมรังแกกัน อาจเนื่องมาจากผู้ที่เป็ นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแกมีลักษณะของผู้รังแกผู้อื่นและเป็ นผู้ถูกรังแกด้วย โดยผู้ที่ถูกรังแกมักถูกเลี้ยงดูมาอย่างทะนุถนอม พุดน้อย หรือไม่ค่อยพุด (ทวิศลปิ วิชญ์โยธิน และพัชรินทร์ อรุณเรือง, 2556) มักใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน (Guerra, Pereda, Guilera, & Abad, 2016) ผู้ที่ถูกรังแกเมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วใช้การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน กังวล ร้องไห้ อยู่เสมอ มักจะทำให้ผู้ถูกรังแกเกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา (Pranjic & Bajraktarevic, 2010) การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้

ภายใน ไม่ได้ทำให้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันนั้นหมดไป เมื่อเวลาผ่านไปผู้ถูกรังแกอาจโดนรังแกซ้ำทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจกับผู้ถูกรังแก ทำให้สูญเสียความมั่นใจ รู้สึกสูญเสียความมีคุณค่าในตนเอง (Cassidy & Taylor, 2005) ทำให้มีความหวาดกลัว ความเครียด เกิดภาวะซึมเศร้า (เจริญเดโชชนวัฒน์, 2554) อาจถึงขั้นฆ่าตัวตายได้ (สมบัติ ตาปัญญา, 2549) ส่วนผู้ที่เป็ นผู้รังแกผู้อื่นมีความวิตกกังวลหรือรู้สึกไม่ปลอดภัยเล็กน้อย (Craig, 1998) ดังนั้นเมื่อใช้การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายในนั้นอาจทำให้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันยังคงอยู่ หรือรุนแรงมากขึ้น การเผชิญปัญหาแบบเก็บกดไว้ภายใน รู้สึกกังวล ร้องไห้ เป็ นการเผชิญปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Frydenberg & Lewis, 1997)

พฤติกรรมรังแกกันกับการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับ

ผลการศึกษาคั้งนี้พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เป็ นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับ มากกว่านักเรียนกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มผู้ถูกรังแก และที่ไม่เกี่ยวข้องกั บพฤติกรรมรังแกกัน อาจเป็ นเพราะผู้ที่เป็ นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและผู้ถูกรังแกด้วย มักใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับ ใช้คำพูดตะโกนด่าว่าหรือใช้กำลังกับผู้อื่นเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ซึ่งเป็ นการเผชิญปัญหาแบบใช้อารมณ์ (Andreou, 2001) ผู้เป็ นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแกมีพฤติกรรมที่แสดงออกเปิดเผยไม่ชอบเก็บไว้คนเดียวมีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสมาธิสั้น (Kumpulainen et al., 1998) ด้ รับการยอมรับจากสังคมลดลงและเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Austin & Joseph, 1996) ซึ่งการเผชิญปัญหาโดยการ ใช้คำพูดตะโกนด่าว่า หรือใช้กำลังกับผู้อื่นอาจ

ทำให้มีนิสัยเคยชินกับการละเมิดกฎโตขึ้นจะเสี่ยงต่อการเป็นอัมพาต มักเป็นบุคคลที่ต่อต้านสังคม มีพฤติกรรมรุนแรง มีเรื่องชกต่อย ทำลายทรัพย์สิน สาธารณะ ลักขโมย ใช้สารเสพติด หนีเรียนบ่อย (นิอร บุญเพื่อน, 2554; Olweus, 1996a) การเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับ ด้านการใช้คำพูดตะโกนด่าว่า หรือใช้กำลังกับผู้อื่น เป็นการแสดงออกที่ก้าวร้าวเป็นวิธีการเผชิญปัญหาที่อาจส่งเสริมให้พฤติกรรมการรังแกมากยิ่งขึ้น (ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน และพัชรินทร์ อรุณเรือง, 2556) ซึ่งเป็นการเผชิญปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Frydenberg & Lewis, 1997)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล

พยาบาลจิตเวชที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านสุขภาพจิตของนักเรียนสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ในการดูแลนักเรียนที่ประสบปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในโรงเรียน โดยผลการศึกษานี้จะเห็นได้ว่า นักเรียนกลุ่มผู้ถูกรังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน มีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นพยาบาลที่ให้การดูแลควรมีการคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. นักเรียนกลุ่มที่เป็นผู้ถูกรังแก ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาทั้งแบบเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหา และแบบการหลีกเลี่ยงปัญหาใกล้เคียงกัน เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนกลุ่มที่เป็นผู้ถูกรังแก ถูกรังแกต่อไปและอาจส่งผลถึงการเกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา พยาบาลควรส่งเสริม

ให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา หรือใช้การเผชิญปัญหาแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมให้มากขึ้น และใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงหนี เก็บกดไว้ภายใน หรือการโต้ตอบกลับให้น้อยลง

2. นักเรียนกลุ่มผู้รังแกผู้อื่น ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบโต้ตอบกลับสูง ในขณะที่มีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา การสนับสนุนทางสังคม หลีกหนี และ เก็บกดไว้ภายในน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนกลุ่มที่เป็นผู้รังแก เป็นผู้รังแกต่อไป และอาจส่งผลถึงการเกิดปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงตามมา พยาบาลควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาให้มากขึ้นและใช้การโต้ตอบกลับให้น้อยลง

3. นักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาโดยการโต้ตอบกลับ หลีกหนี และ เก็บกดไว้ภายในสูงกว่าการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา หรือแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่านักเรียนกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ดังนั้นเพื่อป้องกันปัญหาที่ตามมา พยาบาลควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวใช้การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา หรือแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมให้มากขึ้น และใช้วิธีหลีกเลี่ยงหนี เก็บกดไว้ภายใน และโต้ตอบกลับให้น้อยลง

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบที่ตามมาของการใช้การเผชิญปัญหาแต่ละรูปแบบ ในกลุ่มผู้ถูก

รังแก กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น กลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นกับถูกรังแก และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกกัน เช่น ภาวะซึมเศร้า หรือพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหา กับพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มอื่น ๆ เช่น นักเรียนอาชีวศึกษา และ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารอ้างอิง

เกษตรชัย และหิม. (2556). *พฤติกรรมกรังแกของนักเรียน*. สงขลา: หน่วยโสตทัศนศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เจริญ เดโชชนวัฒน์. (2554). *ปัญหาการรังแกข่มขู่กับภาวะซึมเศร้าในเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนรัฐบาลสหศึกษาแห่งหนึ่งในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรบัณฑิต สาขากุมารเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชุนินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ. (2557). *ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่*. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 59(3), 221-230.

ทวีศิลป์ วิษณุโยธินและพัชรินทร์ อรุณเรือง. (2556). *แนวทางการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมความรุนแรง สำหรับบุคลากรสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: ดิโนดี มีเดีย พลัส.

ธิดารัตน์ ปุระณะชัยศิริ, สิรินัดดา ปัญญาภาส, และจิตวี แก้วพรสวรรค์. (2558). *กลยุทธ์ใน*

การแก้ปัญหาการถูกรังแกของเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 60(4), 275-286.

นิอร บุญเพื่อน. (2554). *การศึกษาพฤติกรรมกรังแกกับปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรบัณฑิต สาขากุมารเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล.

พูนสวัสดิ์ สุขดี. (2548). *รูปแบบของพฤติกรรมข่มขู่และผลกระทบจากพฤติกรรมข่มขู่ตามการรับรู้ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์และการศึกษาค้นคว้าอิสระ คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมบัติ ตาปัญญา. (2549). *รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน*. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Andreou, E. (2001). Bully/victim problems and their association with coping behaviour in conflictual peer interactions among school-age children. *Educational Psychology*, 21(1), 59-66.

Austin, S., & Joseph, S. (1996). Assessment of bully/victim problems in 8 to 11 year-olds. *British Journal of Educational Psychology*, 66(4), 447-456.

Baldry, C., & Farrington, P. (2005). Protective factors as moderators of risk factors in

- adolescence bullying. *Social Psychology of Education*, 8(3), 263–284.
- Becker-Weidman, G., Jacobs, H., Reinecke, A., Silva, G., & March, S. (2010). Social problem-solving among adolescents treated for depression. *Behaviour Research and Therapy*, 48(1), 11-18.
- Bijttebier, P., & Vertommen, H. (1998). Coping with peer arguments in school-age children with bully/victim problems. *British Journal of Educational Psychology*, 68(3), 387-394.
- Cassidy, T., & Taylor, L. (2005). Coping and psychological distress as a function of the bully victim dichotomy in older children. *Social Psychology of Education*, 8(3), 249-262.
- Causey, L., & Dubow, F. (1992). Development of a self-report coping measure for elementary school children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21(1), 47-59.
- Cheng-Fang, Y., Tai-Ling, L., Pinchen, Y., & Huei-Fan, H. (2015). Risk and protective factors of suicidal ideation and attempt among adolescents with different types of school bullying involvement. *Archives of Suicide Research*, 19(4), 435-452.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Craig, M. (1998). The relationship among bullying, victimization, depression, anxiety, and aggression in elementary school children. *Personality and Individual Differences*, 24(1), 123-130.
- Davidson, M., & Demaray, K. (2007). Social support as a moderator between victimization and internalizing-externalizing distress from bullying. *School Psychology Review*, 36(3), 383–405.
- Demaray, K., & Malecki, K. (2003). Perceptions of the frequency and importance of social support by students classified as victims, bullies, and bully/victims in an urban middle school. *Journal of School Psychology Review*, 32(3), 471-489.
- Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). GPOWER: A general power analysis program. *Behavior Research Methods, Instruments & Computers*, 28(1), 1-11.
- Frydenberg, E., & Lewis, R. (1997). *Coping with stresses and concerns during adolescence: A longitudinal study*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago.
- Guerra, C., Pereda, N., Guilera, G., & Abad, J. (2016). Internalizing symptoms and polyvictimization in a clinical sample of adolescents: The roles of social support and non-productive coping strategies. *Child Abuse & Neglect*, 54, 57–65.
- Holt, K., & Espelage, L. (2007). Perceived social support among bullies, victims, and bully-victims. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(8), 984-994.

- Hunter, C., & Borg, G. (2006). The influence of emotional reaction on help seeking by victims of school bullying. *Educational Psychology, 26*(6), 813–826.
- Hunter, C., & Boyle, M. (2004). Appraisal and coping strategy use in victims of school bullying. *British Journal of Psychology, 74*(Pt 1), 83-107.
- Kanetsuna, T., Smith, K., & Morita, Y. (2006). Coping with bullying at school: Children's recommended strategies and attitudes to school-based interventions in England and Japan. *Aggressive Behavior, 32*(6), 570-580.
- Kristensen, M., & Smith, K. (2003). The use of coping strategies by Danish children classed as bullies, victims, bully/victims, and not involved, in response to different (hypothetical) types of bullying. *Scandinavian Journal of Psychology, 44*(5), 479–488.
- Kumpulainen, K., Rasanen, E., Henttonen, I., Almqvist, F., Kresanov, K., & Linna, S-L., et al. (1998). Bullying and psychiatric symptoms among elementary school-age children. *Child Abuse and Neglect, 22*(7), 705-717.
- Lazarus, S., & Folkman, S. (1984). *Stress appraisal and coping*. New York: Springer.
- Lodge, J., & Feldman, S. (2007). Avoidant coping as a mediator between appearance-related victimization and self-esteem in young Australian adolescents. *British Journal of Developmental Psychology, 25*(4), 633-642.
- Naylor, P., Cowie, H., & del Rey, R. (2001). Coping strategies of secondary school children in response to being bullied. *Child Psychology & Psychiatry Review, 6*(3), 114-120.
- Olafsen, N., & Viemero, V. (2000). Bully/victim problems and coping with stress in school among 10- to 12-year old pupils in Aland, Finland. *Aggressive Behavior, 26*, 57-65.
- Olweus, D. (1996a). Bullying at school: Knowledge base and an effective intervention program. *Annals of the New York Academy of Sciences, 794*(1), 265-276.
- Olweus, D. (1996b). *The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire*. Bergen, Norway : University of Bergen.
- Pranjic, N., & Bajraktarevic, A. (2010). Depression and suicide ideation among secondary school adolescents involved in school bullying. *Primary Health Care Research and Development, 11*(4), 349-362.
- Roth, S., & Cohen, J. (1986). Approach, avoidance, and coping with stress. *American Psychologist, 41*(7), 813-819.